

**JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHISHDA IIO TEZKOR
BO‘LINMALARINING JAZONI IJRO ETISH MUASSASALARI BILAN
HAMKORLIGI**

Habibullaev Jamshidbek Mamurjon o‘g‘li

Annotatsiya: *Maqolada jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimida huquqni muhofaza qilish organlarining birligi va hamkorligining ahamiyati ko‘rib chiqilgan. Xususan, Iqtisodiy jinoyatlar bo‘yicha tezkor bo‘linmalar (IIO tezkor bo‘linmalari) va jazoni ijro etish muassasalari o‘rtasidagi samarali hamkorlik, jinoyatchilikni kamaytirish, jinoyatchilarning jazosiz qolmasligini ta‘minlash va jinoiy holatlar yuzasidan o‘z vaqtida choralar ko‘rishga xizmat qiladi. Maqolada IIO tezkor bo‘linmalarining vazifalari, jazoni ijro etish muassasalarining roli va ularning o‘zaro hamkorligining samarali natijalari tahlil qilinadi. Samarali hamkorlikning jinoyatchilik darajasini pasaytirish, mahkumlarning qayta jamiyatga moslashishiga yordam berishdagi ahamiyati yoritilgan.*

Kalit so‘zlar: *Jinoyatchilikka qarshi kurashish, huquqni muhofaza qilish organlari, IIO tezkor bo‘linmalari, jazoni ijro etish muassasalari, hamkorlik, jinoyatni aniqlash, jazo ijro etish, ma‘lumot almashish, jamiyat xavfsizligi, qayta tiklanish, jamoat xavfsizligi.*

Jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimida huquqni muhofaza qilish organlarining birligi va hamkorligi muhim o‘rin tutadi. Xususan, Iqtisodiy jinoyatlar bo‘yicha tezkor bo‘linmalar (IIO tezkor bo‘linmalari) va jazoni ijro etish muassasalari o‘rtasidagi samarali hamkorlik, jinoyatchilikka qarshi kurashishda katta ahamiyatga ega. Ushbu hamkorlikning samarali tashkil etilishi jinoyatchilikni kamaytirish, jinoyatchilarning jazosiz qolmasligi va jinoiy holatlar yuzasidan o‘z vaqtida choralar ko‘rilishiga xizmat qiladi.

1. IIO tezkor bo‘linmalarining vazifalari.

IIO tezkor bo‘linmalarining asosiy vazifasi – jinoyatlarni fosh etish, tergovga tayyorlash va huquqbuzarliklarning oldini olishdir. Ushbu bo‘linmalar jinoyatchilikning oldini olish, sodir bo‘lgan jinoyatlarni tekshirish, guvohlar va shuhidlarni aniqlash, huquqbuzarlikni sodir etgan shaxslarni aniqlash hamda ularni jazolashni nazarda tutadi.

IIO tezkor bo‘linmalarining operativ harakatlari, odatda, jinoyatni sodir etgan shaxslarni o‘z vaqtida topish, yig‘ilgan ma‘lumotlarni to‘plash va hujjatlarni tayyorlashga qaratilgan bo‘ladi. Bunda, ular jazoni ijro etish muassasalari bilan yaqindan hamkorlikda ishlashlari zarur.

2. Jazoni ijro etish muassasalarining roli.

Jazoni ijro etish muassasalari jinoyatga aloqador shaxslarni jazolash va ularni qayta tarbiyalashga qaratilgan. Ular jinoyatchilarning suddan o‘tishidan keyin jazo

chekishni amalga oshiradilar va jamiyatga qaytishlarini ta'minlashga qaratilgan ijtimoiy xizmatlarni taqdim etadilar.

Jazoni ijro etish muassasalarining asosiy maqsadi – jinoyatchilarga jazoning ijro etilishi, ular bilan psixologik va ijtimoiy ishlash orqali ularning qayta jamiyatga moslashishini ta'minlashdir. Shu bilan birga, ular jinoyatchilarga o'qish, kasb-hunar o'rganish imkoniyatlari yaratadi va mahkumlarning jamoatga foydali bo'lishlarini ta'minlaydi.

3. Hamkorlikning ahamiyati.

IIO tezkor bo'linmalari va jazoni ijro etish muassasalari o'rtasidagi hamkorlik jinoyatlarni kamaytirish, jinoyatchilarni jazolashda samarali natijalar olish uchun muhimdir. Bunday hamkorlikning ba'zi asosiy jihatlari quyidagicha:

Ma'lumot almashish: IIO tezkor bo'linmalari va jazoni ijro etish muassasalari birlari bilan ma'lumotlarni o'z vaqtida almashishlari lozim. Bu o'zaro ma'lumotlar almashinuvi jinoyatchilarni aniqlash va ularning joylashuvini aniqlashda yordam beradi.

Jinoyatchilarni qo'lga olish va ta'qib qilish: IIO tezkor bo'linmalari jazoni ijro etish muassasalaridan olingan ma'lumotlar asosida jinoyatchilarni qo'lga olishda va ularni ta'qib qilishda tezkor choralar ko'rish kerak. Buning natijasida jinoyatchilar jazosiz qolmaydi.

Jazo ijro etish jarayonida nazorat: Jazoni ijro etish muassasalari, IIO tezkor bo'linmalari bilan hamkorlikda jinoyatchilarning jazo ijro etish jarayonini nazorat qilishadi. Bu, o'z navbatida, jinoyatchilarni qayta jinoyat qilishdan tiyilishlariga yordam beradi.

4. Hamkorlikning samarali natijalari.

IIO tezkor bo'linmalari va jazoni ijro etish muassasalari o'rtasidagi yaxshi hamkorlik quyidagi samaralarga olib keladi:

Jinoyatchilikning kamayishi: Jinoyatni sodir etgan shaxslarning aniqlanishi va ularga nisbatan jazoning o'z vaqtida amalga oshirilishi jinoyatchilik darajasining pasayishiga olib keladi.

Jinoyatchilarning qayta tiklanishi: Jazoni ijro etish muassasalarida o'tkazilgan ishlash va ta'lim jarayonlari jinoyatchilarning qayta jinoyat qilishiga to'sqinlik qiladi.

Jamiyat xavfsizligi: Jinoyatchilarning o'z vaqtida jazolanishi va qayta tarbiyalanishi jamiyatda xavfsizlikni ta'minlaydi, fuqarolarning qonunlarga bo'ysunish darajasini oshiradi.

Xulosa:

Jinoyatchilikka qarshi kurashishda IIO tezkor bo'linmalari va jazoni ijro etish muassasalari o'rtasidagi hamkorlikning ahamiyati katta. Bu hamkorlik jinoyatchilarni aniqlash, ularni ushlash va ularning jazolarini samarali ijro etish uchun muhim vositadir. Yaxshi tashkil etilgan hamkorlik jamiyatni xavfsizroq qiladi, jinoyatchilikni kamaytirishga yordam beradi va mahkumlarning qayta jamiyatga moslashishlariga ko'maklashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/retsidiv-jinoyatchilikning-kriminologik-tavsifi-va-oldini-olishning-o-ziga-xos-xususiylari>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/yoshlar-ortasida-jinoyatchilikning-oldini-olish-va-unga-qarshi-kurashish>
3. <https://abiturtest.uz/mavzular/jinoyatchilikka-qarshi-kurashish-va-huquqbuzarliklarning-oldini-olish-tizimini-takomillashtirish/>